

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän
förmögenhetsrätt
103 33 Stockholm

Europeiska kommissionens förslag till nytt direktiv om produktansvar och direktiv om skadestånds- ansvar gällande artificiell intelligens (dnr Ju2022/03499)

Allmänt

Svea hovrätt har granskat förslagen utifrån de intressen som hovrätten har att bevaka. Svea hovrätt har inga invändningar mot att regleringen om produktansvar anpassas till den tekniska utvecklingen eller mot att underlätta för personer som drabbas av skada genom artificiell intelligens (AI).

Hovrätten lämnar följande synpunkter som underlag för närmare uppmärksamhet och analys under den fortsatta beredningen av förslagen.

Förslag till nytt direktiv om produktansvar

Det föreslagna direktivet är avsett att vara fullharmoniserande, något som slås fast i artikel 3. Enligt hovrätten bör det övervägas om det är lämpligt att direktivet hindrar en mer förmånlig nationell reglering om edition, såsom t.ex. möjligheterna att enligt 38 kap. rättegångsbalken förelägga tredje man att utge handlingar, jämfört med den föreslagna regleringen i artikel 8. Vidare finns anledning att överväga om de olikartade ordningarna för utlämnande av bevis i respektive direktivförslag kan upprätthållas i praktiken och därmed kan motiveras ur ett systematiskt perspektiv. En skadelidande skulle mycket väl kunna göra gällande såväl strikt ansvar enligt produktansvarsregleringen som culpa och på så sätt aktualisera bägge regleringarna i ett och samma mål om skadeståndsansvar för skador orsakade genom AI.

Enligt förslaget definition av skada (artikel 4 (6) c)) omfattas materiella förluster till följd av bl.a. förlust eller förvanskning av data som inte uteslutande används för yrkesmässiga ändamål. Hovrätten efterlyser ett förtydligande om vad som avses med en sådan skada.

I förslagets artikel 6.1 finns en icke uttömmande uppräkningslista av faktorer som ska beaktas vid bedömningen av om en säkerhetsbrist föreligger. Hovrätten efterlyser ett klargörande av vad som avses med strecksatsen c).

När det särskilt kommer till regleringen om bevisbörda (artikel 9) vill hovrätten inskränka vikten av en adekvat översättning av regelverket. Det kan därvid noteras att begreppet presumtion inte lika konsekvent används som i den engelska versionen av förslaget. Vidare kan framhållas att distinktionen mellan bevisbörda och beviskrav bör upprätthållas. I artikel 9.2 b) och c) samt 9.4 är det inte helt tydligt om det med uttrycket "har visat" är ett beviskrav som åsyftas (jfr Lagrådets yttrande i prop. 2000/01:150 s. 187). Därtill efterlyser hovrätten förtydliganden av hur presumptionsreglerna systematiskt förhåller sig till varandra, särskilt å ena sidan artikel 9.2–3 och å andra sidan artikel 9.4 (jfr utformningen av artikel 4.1.a i förslaget till direktiv om skadeståndsansvar gällande artificiell intelligens).

I förslagets artikel 10.2 regleras undantag från möjligheten för ekonomiska aktörer att vara fria från ansvar. Hovrätten noterar att strecksatsen c) eventuellt ålägger tillverkare en skyldighet att tillhandahålla uppdateringar oavsett en produkts förväntade tekniska livslängd. Hovrätten vill väcka frågan om detta är bestämmelsens avsedda innebörd.

I artikel 14 föreslås de däri angivna preskriptionsfristerna relatera till tidpunkten för talans väckande i domstol. Hovrätten konstaterar att det i svensk rätt finns regler som i stället anknyter till tidpunkten för anmälan av ett ersättningsanspråk för skadereglering, varmed det inte är ett absolut krav att inleda en domstolsprocess för att undvika sådan rättsförlust som preskription innebär för en skadelidande, se t.ex. 31 § andra stycket trafikskadelagen (1975:1410) och 23 § andra stycket patientskadelagen (1996:799).

Vidare vill hovrätten väcka frågan om det är önskvärt och nödvändigt med direktivbestämmelser med sådan detaljrikedom på processrättens område som de båda förslagen innefattar, särskilt när det kommer till reglerna om edition. Slutligen konstaterar hovrätten att en slopad självrisk skulle kunna leda till ett ökat antal domstolsprocesser rörande fordringar om mindre värden. Önskvärdheten av detta måste övervägas i ett större perspektiv.

Förslag till direktiv om skadeståndsansvar gällande artificiell intelligens

Inledningsvis kan nämnas att hovrätten förutsätter att det säkerställs att internationella konventioner på transporträttens område beaktas, i den mån det förekommer motstridiga regleringar (jfr artikel 1.3 och skäl 11 i det föreslagna direktivets ingress).

När det kommer till det föreslagna regelverket om utlämnande av bevis (artikel 3) konstaterar hovrätten att utformningen är mer komplicerad än motsvarande reglering i förslaget till nytt direktiv om produktansvar (se även ovan). Hovrätten väcker frågan om det finns anledning att överväga en lägre grad av detaljreglering.

Vidare efterlyser hovrätten förtydliganden av hur bestämmelsen om bevarande av bevis (artikel 3.3) ska tillämpas av domstolarna.

Hovrätten förutser även praktiska tillämpningssvårigheter för domstolarna att bedöma frågor om t.ex. hur bevisutlämning ska begränsas och om sekretess i skadeståndsmål som rör AI-system, i den mån det är fråga om

utredning som består av programmeringskod (se artikel 3.4 och skäl 20 i det föreslagna direktivets ingress).

Beträffande de föreslagna presumtionsreglerna i artikel 4 konstaterar hovrätten att dessa är svårtillgängliga och erfordrar ytterligare analys. Vikten av att åtskilja frågor om bevisbörda respektive beviskrav kan framhållas (jfr ovan).

Hovrätten konstaterar att det är svårt att tillgodogöra sig var gränsen är avsedd att gå för privatpersoners ansvar vid användning av AI-produkter i icke-yrkesmässig verksamhet (jfr artikel 4.6 och skäl 29). Hovrätten efterlyser tydligare överväganden och reglering i detta hänseende.

I handläggningen av ärendet har deltagit hovrättsråden Ulrika Beergrehn och Mats Holmqvist samt tf. hovrättsassessorn Philip Mielnicki, föredragande.

Ulrika Beergrehn

Philip Mielnicki